

Zabawa jako forma rozwojowa

Dzieciństwo jest bardzo ważnym okresem rozwojowym człowieka, w tym czasie ogromne znaczenie odgrywa zabawa, traktowana jako podstawowa forma aktywności dziecka, pomaga poznawać świat poprzez naśladownictwo, próby, konstruowanie. Aktywność najmłodszych powinna się przejawiać w jego determinacji i czynnym uczestnictwie w poznaniu świata i przeobrażaniu go na wszelkie możliwe sposoby[1].

Dziecko podczas zabawy angażuje się emocjonalnie – kształtuje i rozwija swoje uczucia, wykazuje wrażliwość na cudze potrzeby, nabywa umiejętności liczenia się z innymi ludźmi, potrafi panować nad sobą. Zasadnicza rola zabaw w rozwoju dziecka polega na tym, że rozwija ona sferę duchową, poznanie, myślenie, kształtuje pamięć, dzięki czemu łatwiej i szybciej zapamiętuje, utrwala materiał przyswojony podczas zabawy. Bawiąc się mały człowiek uczy się także oceniać stosunki społeczne z innymi, poznaje i rozwiązuje problemy wywołane różnymi zdarzeniami, ocenia, co jest najlepsze i najbezpieczniejsze. Zabawa wzbogaca także motywy dziecka, które są wyposażone o nowe i ważne dla niego treści[2].

Czynności zabawowe mają dla dziecka sens, ponieważ pozwalają mu na prawdziwe przeżycia, dokładniejsze poznanie świata dorosłych, realizację poprzez własną aktywność.

Zabawy najmłodszych dostarczają nie tylko zadowolenia i radości, zaspokajają ich motywy i potrzeby rozwojowe. Znaczenie zabawy przejawia się w potrzebie poznawania i przekształcania otaczającej rzeczywistości w formie własnej aktywności[3].

Zabawa w życiu każdego dziecka traktowana jest jako potrzeba, tak samo jak czynności natury fizjologicznej np. sen czy pokarm. Bawienie się zaspakaja potrzeby nie tylko natury intelektualnej i społecznej, ale także estetycznej. Dzięki

zabawie poznaje i gromadzi ono nowe doświadczenia, przez co doskonalą różne umiejętności i sprawności. Czynności zabawowe na każde dziecko wpływają inaczej, i są zależne od osobowości. W swobodnym działaniu, które podejmują najmłodszy, zaspokajane zostają potrzeby psychiczne, potrzeby aktywności, uczucia, kontaktu i poznania świata.

Bawiąc się dziecko coraz lepiej poznaje świat i stosunki społeczne, jakie w nim zachodzą. Dzięki temu kształtuje swój umysł i umiejętności skutecznego działania, zaspokaja potrzebę aktywności, stwarza pozytywne stany uczuciowe i rozładowuje napięcia emocjonalne[4].

Zabawa w rozwoju dziecka jest ogromnie ważna, gdyż stanowi istotny czynnik wpływający na rozwój fizyczny, kształtuje sprawności manualne, koordynację wzrokowo ? ruchową, umiejętności rozróżniania i poznawania kształtów. Aktywność zabawowa rozwija myślenie przyczynowo ? skutkowe, uczy dostrzegać różnice między rzeczywistością a wyobraźnią.

Część pedagogów odnosi się do tendencji uniwersalizacji znaczenia zabawy dla rozwoju psychicznego dziecka. W związku z tym, przypisywane są jej najrozmaitsze funkcje nie tylko kształceniowe, ale i wychowawcze. Takie poglądy rodzą potrzebę bardziej ścisłego określenia wpływu zabawy na rozwój dziecka i znalezienia jej miejsca w systemie wychowawczym dla dzieci w wieku przedszkolnym. Uwzględnienie osobnego miejsca dla zabawy w różnych systemach wychowania określa fakt, że współbrzmi ona pod jakimś względem z naturą dziecka. Nie chodzi tu tylko o aspekt biologiczny, ale także socjalną naturę małego człowieka, która wiąże się z potrzebą obcowania z dorosłymi, chęcią życia wspólnie z nimi[5].

Niezależnie od wieku, dzieci w wielu formach zabawy realizują potrzebę ruchu i aktywności, który występuje w każdym jej rodzaju. Biegając, skacząc, kucając ćwiczą oni swoją ogólną sprawność ruchową, a także specyficzne jak chociażby odpowiednie ruchy ręką, które odgrywają ważną rolę w procesie

usamodzielnienia.

Niezwykle ważne, ale niedostatecznie docenione jest znaczenie zabawy dla rozwoju sfery motywacji i potrzeb dziecka. Należy na pierwszy plan wysunąć problem motywów i potrzeb, by zrozumieć zabawę i jej znaczenie. Jej istota nie ogranicza się do tego, że w umyśle dziecka gromadzą się nowe motywy działania i związane z nim zadania ? ważne jest to, że w zabawie powstaje psychologiczna forma motywów[6].

Zabawa, w kontekście edukacji i rozwoju dziecka, odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu różnych aspektów jego rozwoju. Jest to forma aktywności, która nie tylko bawi, ale przede wszystkim wspiera rozwój poznawczy, emocjonalny, społeczny i fizyczny dziecka. W artykule tym zostanie szczegółowo omówione, jak zabawa funkcjonuje jako forma rozwojowa, jakie są jej różnorodne aspekty oraz w jaki sposób wpływa na wszechstronny rozwój dziecka.

Zabawa jest uniwersalnym i naturalnym sposobem, w jaki dzieci eksplorują świat, uczą się nowych umiejętności i rozwijają swoje zdolności. W wieku przedszkolnym oraz wczesnoszkolnym zabawa jest główną formą aktywności dziecięcej, której znaczenie dla rozwoju jest szeroko uznawane w literaturze pedagogicznej. Warto zaznaczyć, że zabawa nie jest jedynie formą spędzania czasu wolnego, ale istotnym elementem procesu edukacyjnego, który ma bezpośredni wpływ na rozwój dziecka.

Rzeczywisty rozwój poznawczy dziecka w dużej mierze odbywa się poprzez zabawę. W trakcie zabawy dzieci uczą się rozwiązywania problemów, rozwijania kreatywności i myślenia abstrakcyjnego. Zabawy konstrukcyjne, takie jak budowanie z klocków, czy zabawy tematyczne, takie jak udawanie dorosłych, wspierają rozwój umiejętności poznawczych poprzez stymulowanie wyobraźni i zachęcanie do eksperymentowania. Dzieci uczą się także podstawowych zasad matematyki, nauki i języka poprzez zabawę. Na przykład, zabawy z liczeniem, segregowaniem czy klasyfikowaniem pomagają w rozumieniu podstawowych pojęć

matematycznych, a zabawy językowe i opowiadanie historii rozwijają umiejętności komunikacyjne.

Rozwój motoryczny dziecka również jest ściśle związany z zabawą. Poprzez zabawy ruchowe, takie jak bieganie, skakanie, wspinanie się czy rzucanie, dzieci rozwijają swoją koordynację ruchową, sprawność fizyczną oraz umiejętności motoryki dużej. Zabawy manualne, takie jak rysowanie, lepienie z plasteliny czy wycinanie, rozwijają motorykę małą i precyzyjne umiejętności manualne. Zabawa, jako forma aktywności fizycznej, jest istotna nie tylko dla rozwoju motorycznego, ale również dla ogólnego zdrowia dziecka i jego samopoczucia.

W kontekście rozwoju emocjonalnego, zabawa odgrywa również kluczową rolę. Poprzez zabawę dzieci uczą się rozpoznawania i wyrażania swoich emocji, a także radzenia sobie z emocjami. Zabawy, które angażują elementy emocjonalne, takie jak role-playing, pomagają dzieciom w zrozumieniu i wyrażaniu swoich uczuć oraz empatii wobec innych. Zabawa staje się również sposobem na radzenie sobie z lękiem, stresem i frustracją. Dzieci, które mają okazję do swobodnej zabawy, mają możliwość lepszego zarządzania swoimi emocjami i rozwoju umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach.

Rozwój społeczny dziecka jest również wspierany przez zabawę. Zabawy grupowe i współpraca w trakcie zabawy uczą dzieci umiejętności społecznych, takich jak współdziałanie, dzielenie się, rozwiązywanie konfliktów i komunikacja. Interakcje z rówieśnikami podczas zabawy pomagają dzieciom w budowaniu relacji społecznych, uczeniu się norm społecznych i rozwijaniu umiejętności interpersonalnych. Dzieci uczą się, jak działać w grupie, jak negocjować, jak rozwiązywać problemy i jak wyrażać swoje potrzeby i oczekiwania.

Zabawa ma także istotne znaczenie w kontekście tworzenia tożsamości i poczucia własnej wartości. Poprzez zabawę dzieci mają okazję do odkrywania swoich zainteresowań, pasji i talentów. Zabawa pozwala dzieciom na eksperymentowanie z

różnymi rolami i tożsamościami, co wspiera rozwój poczucia własnej wartości i indywidualności. Dzieci, które mają możliwość eksploracji swoich zainteresowań poprzez zabawę, są bardziej pewne siebie i zadowolone z własnych osiągnięć.

Współczesne badania nad zabawą jako formą rozwojową podkreślają znaczenie różnorodności i elastyczności w zabawie. Dzieci powinny mieć dostęp do różnych rodzajów zabaw, które odpowiadają ich indywidualnym potrzebom i zainteresowaniom. Zabawa powinna być dostosowana do wieku, zdolności i preferencji dziecka, aby mogła w pełni wspierać jego rozwój. Nauczyciele i opiekunowie powinni tworzyć środowisko, które stymuluje zabawę i umożliwia dzieciom eksplorację, twórczość i odkrywanie świata.

Ważne jest również, aby zabawa była wspierana w kontekście edukacyjnym i wychowawczym. Nauczyciele i rodzice powinni być świadomi roli zabawy w rozwoju dziecka i wspierać ją w codziennych aktywnościach. Powinno się unikać nadmiernej strukturyzacji i presji w zabawie, aby dziecko mogło swobodnie eksplorować i bawić się w sposób, który jest dla niego naturalny i satysfakcjonujący.

Zabawa jest fundamentalnym elementem rozwoju dziecka, który wspiera jego rozwój poznawczy, motoryczny, emocjonalny i społeczny. Poprzez zabawę dzieci uczą się rozwiązywania problemów, rozwijają umiejętności motoryczne, radzą sobie z emocjami oraz nawiązują relacje społeczne. Zabawa pozwala dzieciom odkrywać swoje zainteresowania, rozwijać tożsamość i poczucie własnej wartości. Wspieranie zabawy w codziennym życiu dziecka jest kluczowe dla jego wszechstronnego rozwoju i dobrostanu. Nauczyciele, rodzice i opiekunowie odgrywają ważną rolę w tworzeniu sprzyjających warunków do zabawy oraz w uznawaniu jej roli jako istotnego elementu procesu edukacyjnego i wychowawczego.

[1] B. Muchacka, *Zabawy badawcze w wychowaniu przedszkolnym*. Kraków 2001, Wyd. Naukowe Akademii Pedagogicznej, s. 44.

[2] K. Tyborowska, *Wiek?*, op. cit., s. 248.

[3] M. Tyszkowa, op. cit., s. 96.

[4] A. Klim-Klimaszewska, op. cit., s. 46.

[5] D.B. Elkonin, *Psychologia zabawy*. Warszawa 1984, WSiP, s. 352.

[6] tamże, s. 358.

Jeśli potrzebujesz pomocy w pisaniu nowej pracy z pedagogiki, to polecamy serwis [pisanie prac z pedagogiki](#) - fachowa pomoc w pisaniu prac.